

NORGES HØYESTERETT

Den 28. mars 2014 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Øie, Falkanger og Kallerud i

HR-2014-00654-U, (sak nr. 2014/44), straffesak, anke over dom:

A (advokat Helge Skogseth Berg)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder blant annet skatteunndragelse og trygdebedrageri. Det sentrale spørsmålet for ankeutvalget er om det ble begått en saksbehandlingsfeil fordi påtalemyndigheten ikke opplyste retten om at et vitne kort tid før ankeforhandlingen i lagmannsretten hadde kontaktet politiet vedrørende episoder hun satte i forbindelse med tiltalte i saken.
- (2) A er tiltalt blant annet for skatteunndragelse, trygdebedrageri og brudd på bokføringsloven.
- (3) Ved Bergen tingretts dom 21. januar 2013 ble A domfelt for blant annet skatteunndragelse og brudd på bokføringsloven, men frifunnet for trygdebedrageri. Straffen ble fastsatt til fengsel i 90 dager.
- (4) Etter anke fra A og påtalemyndigheten avsa Gulating lagmannsrett 22. november 2013 dom med slik domsslutning:
 - "1. A, født 00.00.1969, dømmes sammen med de forhold som er avgjort ved Bergen tingretts dom av 21. januar 2013, for overtredelse av straffeloven § 270 første ledd nr 1, jf annet ledd, jf § 271, ligningsloven § 12-1 nr 1 a og bokføringsloven § 15 annet ledd, jf § 7 første ledd, til en straff av fengsel i 14 -fjorten- måneder.
 2. Han dømmes til å betale en bot stor kroner 200.000 - tohundretusen -, subsidiært 20 - tyve- dager fengsel."
- (5) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet og retter seg mot domfellelsen for skatteunndragelse, trygdebedrageri og brudd på bokføringsloven. En forutsetning for skatteplikt er at det foreligger en virksomhet, og dette er også sentralt ved vurderingen av om det foreligger trygdebedrageri. Etter den ankende parts oppfatning er lagmannsrettens forståelse av virksomhetsbegrepet gal.

- (6) I forbindelse med innkalling til politiavhør ble A kjent med at en skatterevisor som vitnet i saken hadde henvendt seg til politiet vedrørende episoder hun satte i forbindelse med ham. Anken ble da utvidet til også å gjelde saksbehandlingen. Det anføres at aktor skulle ha opplyst om forholdet fordi det kunne ha innflytelse på bedømmelsen av skatterevisorens forklaring. Anken er fremsatt etter utløpet av ankefristen, men tas likevel under behandling siden fristoversittelsen ikke kan legges den ankende part til last, jf. straffeprosessloven § 318 første ledd bokstav a. For å kunne underbygge saksbehandlingsanken ytterligere har A begjært innsyn i de etterforskningsdokumentene han ennå ikke har fått tilgang til.
- (7) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle. Vedrørende saksbehandlingsfeilen er det det blant annet anført at revisorens henvendelse til politiet ble oppfattet som utslag av nervøsitet før hovedforhandlingen og ble vurdert som lite dramatisk. Dette underbygges også av at anmeldelsen fra revisorens arbeidsgiver først ble inngitt om lag en uke etter at ankeforhandlingen i lagmannsretten var avsluttet. Dersom forholdet hadde blitt opplyst i retten, ville domstolen etter all sannsynlighet oppfattet det "som en sverting og mistenkeliggjøring av A som det ikke var hold i". Under enhver omstendighet bygget revisorens forklaring på en bokettersynsrapport som var utarbeidet lenge før de aktuelle episodene.
- (8) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at det fremgår av en anmeldelse fra Skatteetaten til Hordaland politidistrikt 20. november 2013 at en av etatens revisorer "var med på ransaking, pågripelse og siktelse" i straffesaken mot A. Hun har senere blant annet utarbeidet en rapport som ble dokumentert for lagmannsretten. Ankeforhandlingen i lagmannsretten ble påbegynt mandag 11. november 2013 og varte i fire dager. I rettsboken er det protokollert at revisoren vitnet i lagmannsretten andre og tredje rettsdag. Den første forklaringen varte i nær to timer, og det ble under forklaringen foretatt en del dokumentasjon, blant annet "rapport fra Skatt Vest". Den neste forklaringen varte i 35 minutter. I rettsboken er det protokollert at skatterevisoren er "uforbundet med tiltalte".
- (9) Slik saken er opplyst for ankeutvalget, må det legges til grunn at skatterevisoren noen dager før ankeforhandlingen i lagmannsretten oppsøkte politiet vedrørende episoder hun satte i forbindelse med tiltalte i saken. Hun var også i telefonkontakt med politiet søndagen før ankeforhandlingen begynte. Skatteetaten anmeldte som nevnt forholdet 20. november 2013. I anmeldelsen tas utgangspunkt i et brev fra A til Hordaland politidistrikt, sendt i gjenpart til skatteetaten, hvor han skriver at han er "villig til å ta i bruk ALLE virkemidler". Det beskrives så tre episoder som skatteetaten mener en bør se i sammenheng med brevet. Den siste episoden fant sted kort tid før ankeforhandlingen i lagmannsretten. Skatteetaten ber om at saken etterforskes slik at det kan avklares hvem som står bak episodene "... som vår revisor ... og hennes familie er blitt utsatt for". Etaten understreker videre at den "... ser alvorlig på at noen av våre tjenestemenn blir utsatt for forfølgning og sjikane ..." og at dette "... sannsynligvis har sammenheng med en straffesak ... hvor skatteetaten bistår". De nærmere detaljene i de omtalte episodene er lite opplyst for ankeutvalget.
- (10) Aktor i saken var klar over at skatterevisoren hadde henvendt seg til politiet.
- (11) Straffeprosessloven § 130 første ledd første punktum fastsetter at et vitne før forklaring avgis blant annet skal spørres om "forhold til siktede og fornærmede". I andre punktum heter det:

"Er det er særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen."

- (12) Etter ankeutvalgets oppfatning var skatterevisorens henvendelser til politiet kort tid før ankeforhandlingen i lagmannsretten av en slik karakter at aktor burde ha opplyst om dem i retten. Etter omstendighetene kan det utvilsomt ha betydning for bedømmelsen av et vitnes forklaring at vitnet har opplevd episoder som hun setter i forbindelse med tiltalte og oppfatter som så alvorlige at politiet kobles inn. Uansett om aktors beveggrunn for å la være å opplyse om forholdet var å beskytte tiltalte, førte unnlåtelsen til at retten ikke fikk del i denne informasjonen. Om forholdet skulle vektlegges, og i tilfelle i hvilken retning, var det opp til retten å vurdere. Også feil fra påtalemyndighetens side kan anses som saksbehandlingsfeil, se Rt. 2008 side 27 avsnitt 36 med videre henvisninger.
- (13) Spørsmålet er så om "det antas at saksbehandlingsfeilen kan ha innvirket på dommens innhold", jf. straffeprosessloven § 343 første ledd. Sentralt ved denne vurderingen står at skatterevisoren var involvert i saken allerede ved ransaking og pågripelse av A, at hun har utarbeidet en rapport som ble dokumentert under hovedforhandlingen, og at hun – bedømt ut fra tidsbruken – må ha gitt nokså omfattende forklaringer for lagmannsretten. I lagmannsrettens dom er det henvist til revisorens forklaring på side 8 og side 11. Selv om revisorens rapport ble avgitt før de aktuelle episodene fant sted, antar utvalget at også hennes muntlige forklaring var viktig. På denne bakgrunn, sammenholdt med de spørsmål av økonomisk karakter retten skulle ta stilling til, må det antas at revisorens forklaring har stått relativt sentralt i bevisbildet og at feilen kan ha innvirket på dommens innhold.
- (14) Ankeutvalget finner det etter dette enstemmig klart at lagmannsrettens dom bør oppheves på grunn av saksbehandlingsfeil, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a. Det er da ikke behov for at ankeutvalget tar stilling til kravet om dokumentinnsyn.
- (15) Av hensyn til den videre behandling av saken i lagmannsretten finner ankeutvalget grunn til å legge til at As anke over lovanvendelsen klart ikke ville ført frem. Den sentrale anførselen i anken synes å være at lagmannsretten feilaktig har lagt til grunn at det er tilstrekkelig for å konstatere at det foreligger "virksomhet" etter skatteloven § 5-2 at aktiviteten er egnet til å gi overskudd. Det kreves etter den ankende parts syn at retten finner det bevist at virksomheten faktisk gikk med overskudd. Ankeutvalget er ikke enig i dette. Spørsmålet er – som lagmannsretten korrekt angir på side 10 i dommen – løst i Rt. 1985 side 319, på side 323. Det avgjørende er om virksomheten er *egnet* til å gå med overskudd. I denne vurderingen vil det være et bevismoment hvordan det faktisk forholdt seg. Lagmannsretten har da også konstatert at bevisførselen i saken har vist at A hadde overskudd av virksomheten.

DOMSSLUTNING :

Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves.

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Toril M. Øie
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Riktig utskrift: